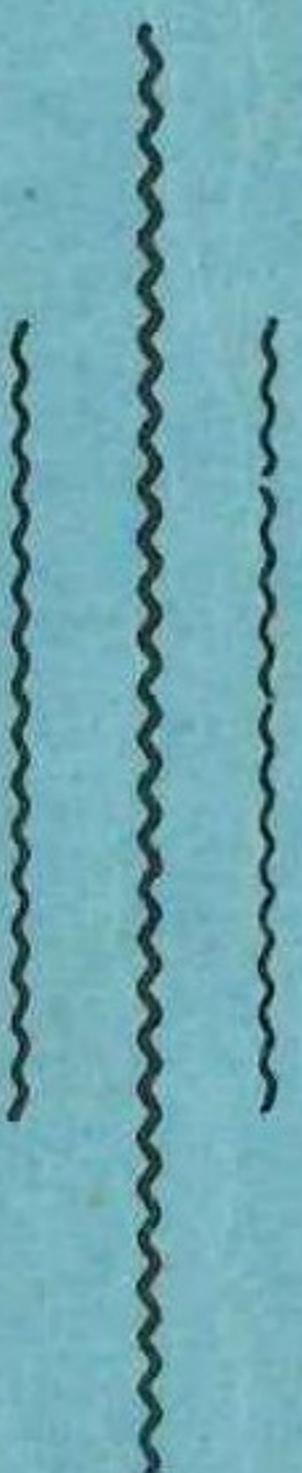

Іван БАРЧУК

ХРЕСТ І ХРЕСНЕ ЗНАМЕННЯ

НАКЛАДОМ АВТОРА.

1951

ЧІКАГО — САСКАТУН

Іван БАРЧУК

ХРЕСТ І ХРЕСНЕ ЗНАМЕННЯ

НАКЛАДОМ АВТОРА.

J. PAKARLIS

182, Rue de la Victoire
(St. GILLES) BRUXELLES

Belgique

1951

ЧІКАГО — САСКАТУН

Хрест і хресне знамення
до свята
Пасхи
Святого
Івана
Барчука
і
Івана
Пакарліса
1951.

J. PAKARKLIS

182, Rue de la Victoire

(St. GILLES) BRUXELLES

Belgique

I.

В глубоку давнину, зокрема в старожитніх римлян, хрест був знаряддям катування рабів. Згодом, під впливом науки та страждань Ісуса Христа, хреста стали вважати за символа всього християнства. Однак він являється не тільки символом, але сьогодні хрест і його знамення належить до річей християнського культу. В наші дні хрест пишається більшою пошаною, ніж Сам Спаситель, Який був розп'ятий на ньому. Ви можете свободно критикувати Спасителя, за-перечувати Його існування, зневажати Його на-смішками, — і вам ніхто за це нічого не скаже; але попробуйте сказати щось проти хреста пе-ред тими, що його шанують, і ви зобачите, як вони зареагують на це.

У Польщі був такий випадок. Один молодий фанатик, євангельського визнання, при тім не цілком нормальний, вирвав уночі хреста на роз-доріжжі та вкинув його до води подібно тому, як колись князь Володимир Великий наказав був прив'язати Перуна (бога наших стародавніх предків) до кінського хвоста, притягнути до Дніпра та вкинути в воду.

Хрестопоклонники догадалися, хто це вкоїв, і подали справу в суд. Згаданий "злочинець" і не відрікався, а всеприлюдно признався до всього, і таким чином був засуджений на рік в'язниці.

Printed in Canada by
The Gospel Press, Saskatoon, Sask.

Ось так суворо судили в передвоєнній католицькій Польщі за зневаження хреста чи ікони. Ale за зневагу Господа Ісуса Христа не судили та й нікому з людей взагалі не приходило на думку оскаржувати богозневажника. А Господне ім'я зневажалось там без порівняння частіше й тяжче, ніж рукотворені хрести. Часто, бувало, хрестопоклонники, які стояли на сторожі свого "бога-хреста" й ревно берегли його честі, водночас насміхалися з Розп'ятого на хресті, а особливо з Його науки. Вони відважувались говорити, що Ісус Христос був "незаконнонароджений" і називали Спасителя "комуністом", "неправдомовцем", а Його святу науку "дурницями". I в той самий час вони готові були розбить вам голову, коли б ви посміли сказати якесь зневажливе слово на хреста.

Таке явище помічалось не тільки серед широких простолюдних мас, але також між інтелігенцією, як про це виразно свідчить вищезгаданий суд, який являється не тільки одиноким прикладом. Авторові відома ціла низка суддів, які запопадливо й суворо карали людей за профанацію предметів релігійного культу, натомість він не знає ані однієї судової розправи в справі зневаги Бога й Його Сина, Ісуса Христа.

У людей, які втратили живу віру й єднання з живим Богом, завжди проявляється якесь дивне поривання й гін обожувати щось видиме, матеріальне. I так написано: "Бо, пізнавши Бога, не прославили Його, як Бога, й не дякували, але знікчемнili своїми думками, і запоморочи-

лось їхнє серце... Вони славу нетлінного Бога змінили на подобу образа тлінної людини... Вони Божу правду замінили на неправду, і честь віддавали, ѹ служили створінню більш, як Творцеві, що благословений навіки" (Рим. 1:25).

Тож люди самі нарobili різні "створіння" і кланяються їм замість правдивому Творцеві. Поміж цим людським творивом найважніше місце займають хрести. Існує їх сила силенна, вони зроблені з різного матеріалу, мають різноманітну форму, вигляд і величину. Понаставляли їх в церквах і на церквах, на могилах і при дорогах, понавішували на стінах і на шиях. Скрізь хрести! Однак вони не є символами християнства, але, вірніше, знаками розпинання людством Христа.

Цікаво підкреслити, що не всі хрести однаково шануються. Коли одного обціловують і особливо звеличають, то на другого звичайно потраплять і сісти. Що з дорожчого матеріалу зроблено хрesta, то люди більшою пошаною оточують його. Мимохіть повстає вражіння, що не в хресті, цебто не в його формі, знаходиться зміст і істота пошани, але в матер'ялі, з якого він зроблений. Звичайно, золоті хрести пишаються найбільшою пошаною, бо вже з глибокої давнини люди відчували особливу пошану до "золотого бoga" (Вихід 32:31).

Колись хрест робив на людей таке вражіння, яке сьогодні робить шибениця, або ще недавно колок, на якого насаджували людину. Ale сьогодні люди до цього явища вже привычайлись

і воно не робить на них жодного вражіння. Хіба тільки на деяких свідоміших одиниць хрест ще сьогодні робить прикре вражіння. Ось, як описує таке вражіння український галицький поет, Йосип Маковей, що напіткав хрест високо в Карпатських горах:

“І тут у горах хрест! От край проклятий!
Куди не глянеш, Бог на хрест розп’ятий.
Знання нема, а скрізь безодня віри,
І всюди рабських шибениць без міри;
Землею гомонять пісні воскресні,
А люди ждуть на ласощі небесні...
Споганюють святе лице природи
Страшним кінцем Христової пригоди, —
Самі ж ідуть чортівськими шляхами:
Звірюки від колиски, аж до ями!

О, глянь, Христе: ті Юди та Пилати
Від Тебе ждуть небесної заплати!
Хрестом Твоїм заштятькоють сумління,
А їх серця, як ті хрести з каміння.
І шибениця в їх серцях є Богом,
А Ти стоїш, Ісусе, за порогом!

Поет Маковей був греко-католик, цебто належав до релігії, яка обожує хреста. Однак, він своїм освіченим розумом і незапамороченим серцем цілком правильно зрозумів це дійсно прикре явище на світі, що люди обожили “шибеницю”, а живий воскреслий Христос не має місця ні в серцях, ні в життю сучасного християнства.

Поет назвав хреста “рабською шибеницею”. Так воно й було. Як зазначено напочатку, в ста-

рожитніх римлян хрест був знаряддям катування виключно рабів.

Смерть на хресті приносила невимовно тяжкі муки. Здорова людина, прибита до хреста, могла мучитись кілька днів. Жахливі конвульсії раз-по-раз пробігали по тілу; гарячка й невагасима спрага спалювали уста; холодний піт обливав чоло; різні мухи, комарі й москіти висмоктували останню кров і хижі птиці живцем з’їдали тіло. Нещасний то млів, то знову приходив до притомності, а все таки не міг умерти. Властиво, римлянам не стільки ходило про те, щоб заподіяти людині смерть на хресті, скільки про те, щоб прибити руки й ноги негідному рабові до дерева й таким чином залишити його безборонного на поталу хижим пташкам.

Смерть на хресті вважалася також за найбільш ганебну, бо до фізичних мук доходили ще й моральні терпіння сорому. Нещасних розпинали голими, виставляючи їх у цей спосіб на все-прилюдний глум і посьміховисько. Люди бувають невимовно жорстокі й навіть смертельні конання нещасної жертви не стримують деяких глузіїв від бажання поглумитись над такою жертвою. Часто вони не обмежувалися тільки насмішками, непристойними докірливими словами й жартами, але давали волю рукам. Вони щипали розп’ятого, кололи, різали, здирали шкуру, били, припікали огнем. Вони мали волю робити з розп’ятим, що тільки йм приходило до голови, бо сам він не міг боронитися, мавши прицвіщені руки й ноги до хреста, акрім цього,

йому не прислуговувала жодна правна оборона. Зокрема було страшно, коли розпинали якусь жінку. Вона мусіла перенести такий глум над собою, який був страшніший від самого розп'яття. А тому не диво, що люди на саму думку про хрест блідли, хвилювалися, а слабіші жінки навіть і мліли. Ось для чого то римляни віддавали на таку страшну й ганебну кару тільки злочинців із рабів, а пізніше й інших, але не римських громадян.

Хрест був зроблений дуже примітивно, цілком не так, як іх роблять тепер, і також не так, як загально прийнято їх малювати. Дерева на хрест ніхто не тесав і не допасовував. Якнебудь збивали чи навіть зв'язували дві поліні, аби можна було прибити до них людину. Найчастіш хрест мав форму букви "Т" (рис. 1), а виступ над головою робився тільки тоді, коли розпинали якогось надзвичайного злочинця чи хотіли прибити в нього над головою написа, як це бачимо при розп'ятті Господа Ісуса (Мтв. 27:37). Але були й інші форми хрестів, в залежності від того, як хотіли розп'ясти нещасного. Якщо кати бажали розтягнути не тільки руки, але й ноги, тоді хреста робили подібним до нашої букви "Х" (рис. 2), і накінець, якщо хотіли розп'ясти

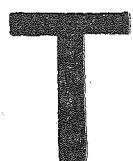

Рис. 1.

Рис. 2.

вниз головою, то тоді поперечне дерево прибивалось внизу, і хрест мав форму рис. 3.

Щоб не завдавати собі багато роботи, часто вишукувався розкарачений кусок деревини, подібний до стародавньої іжиці (рис. 4). Тоді попе-

Рис. 3.

Рис. 4.

речки цілком не прибивали, а розпинали руки на розложених одногах деревини. При тім, не звертали уваги, чи одноги симетрично розходяться від центра, чи ні. Якщо одноги мали форму рис. 5, або навіть рис. 6; то дерево було добре.

Рисунок 5.

Рис. 6.

Катам не залежало на тому, щоб людину прибито рівно, руки чи розтягнути симетрично, ні! Їм залежало тільки на тому, щоб людину взагалі якнебудь прибити до дерева так, щоб вона від нього не відрвалась, і щоб вона на ньому сконала. А чи їй вигідно висіти, чи ні, і чи висить

вона просто, чи криво, і чи тягар тіла більше на-
тягає одну руку чи другу, — про це кати не дба-
ли. Якої б форми не була та жахлива шибениця
і як би на ній не розп'яли людину, вона все одно
називалась хрестом, хоч би вона ані трохи не
була подібна до сьогоднішніх хрестів.

Є незаперечним фактом, що теперішні форми
ушляхетнених хрестів (див. рисунок 7), не від-

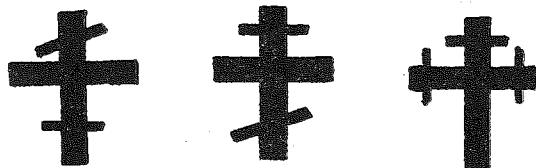

Рисунок 7.

повідають правді. Таких форм шибениць не
робили. Хрест, на якому був розп'ятий Господь,
міг мати форму рисунка 8 або 9. Та верхня мен-
ша поперечка на 8-му й 9-му рисунку — це до-
щинка, де був поміщений із наказу Пилата
такий напис: «Ісус Назорей, Цар Юдейський».

Рис. 8.

Рис. 9.

Отже, цілком зрозуміло, що як довго на
хрестах розпинали людей, хрести користалися

якнайгіршою славою. Людина, як було вже зга-
дано, не тільки не могла без третміння дивитись
на нього, але сама думка про можливість бути
розп'ятим, морозом прошивала душу. І це три-
вало досить довго, бо тільки 336-го року імпе-
тор Костянтин Великий своїм едиктом зніс кару
смерти на хрестах.

І ось, цю страшну, люту шибеницю, це ганеб-
не знаряддя кари, люди зробили сьогодні най-
більшою християнською святою, перед якою
кланяються, до якої моляться й яку вважають
за найсильнішу зброю проти нечистої сили.

Ідея поклонення хресту зродилась у IV ст.,
але розвивалась вона досить довго, бо аж 700
літ, і мусіла пережити багато перемін. Почалось
воно все від того, що 326-го року Олені, матері
імператора Костянтина Великого, яка відвіда-
ла Єрусалим, здумалась знайти хреста, на якому
був розп'ятий Господь. По довгих розшуках,
знайшли, як говорить легенда, на Голгофі три
закопаних в землю однакових хрести. Хто їх
там закопав і навіщо, цього легенда не пояснює,
а треба було б пояснити. Бо люди не були заінте-
ресовані закопувати дерево в землю, а бідніше
населення звичайно забирало хрести на дрова.
Не могла ця доля оминути й Христового хреста.
Коли б навіть хтось, з якихсь там мотивів, рішив
би, що Христовій шибениці краще загинути без
користі в землі, ніж згоріти в огні та зварити
їжу бідакам, то хоч би той хтось розбійницькі
хресті забрав на дрова. Але тоді байка про
хреста не була б така цікава, а тому вона каже

нам вірити, що всі три хрести були закопані в землю. Гаразд, попробуємо вірити й зобачимо, що то вийде далі з тими хрестами.

Знайшовши їх, бідна Олена не знала, як розпізнати, котрий був Господній, а котрі розбійників? Нараз, несуть померлого на цвинтар. Цариці майнула "спасенна" думка: вона затримала похід і наказала класти вмерлого по черзі на кожен хрест. Положили на один, на другий, нічого не сталося, але коли положили на третій — мертвий воскрес. Так цариця розпізнала хрест Господній. Вістка про таке велике чудо блискавкою рознеслася по околиці й тисячі людей зібралися, щоб побачити той чудотворний хрест. Тоді Олена наказала кілька разів піднести Господнього хреста, щоб усі зібралися побачити його. В честь цієї казкової події встановили навіть свято: "Піднесення чесного й животворящого хреста Господнього", що його побожні миряни святкують щороку 14-го вересня (по старому стилю).

Розглянемо тепер більше це оповідання. Те, що Олена могла розшукувати Господнього хреста, не підпадає сумніву. Адже ж різні ідеї приходять у голову людям. Проте всі оці подробиці в зв'язку з його знайденням, — це звичайна байка. Ми не знаємо, з якого дерева ті хрести були зроблені, бо навіть найбільш відпорне дерево на процес гниття, а крім того, не дуже грубе, не могло б пролежати в землі 300 літ і не зігнити. Подруге, 70-го року, коли римляни завоювали Єрусалим, було роз'ято довкола міста кілька тисяч євреїв; отже, таким чином повстав

цілий ліс хрестів. Вони були також і на Голгофі. І цих хрестів дійсно ніхто не міг позабирати, бо все населення Єрусалиму й його околиць було знищене, а тих, що залишилися при житті, взято до полону. В зв'язку з цим і не було кому закопувати тих хрестів в землю. Отже, це вже один із переконливих доказів, що можливо знайдені Оленою хрести мусіли бути пізнішого походження.

Приймім однак хвилево легендарний передказ за правдивий, цебто, що Олена таки знайшла ті хрести, які наперекір законам природи пролежали в землі 300 літ не згнівши. То чи ж забули релігійні байкарі, що хрест Христів відрізнявся від розбійникових, бо мав виступ над головою, де була прибита дощинка з написом ... А таких виступів з дощинками не мали хрести розбійників. А тому цілком було зайве якесь чудо, щоб розпізнати його. Отже ясно, що Олена Господнього хреста ніколи не віднайшла й ніяких експериментів з ним не робила. Переказ цей немає жодних археологічних підтверджень і являється видумкою пізніших часів, щоб таким чином дати широким масам якусь авторитетну підставу щодо культу хреста. Але ті байкарі-хрестопоклонники знехтували закон природи про процес гниття, євангельське свідчення про написа Пілати над головою Христа та врешті історичні факти про форми хрестів. А тому їхня байка така, що брехня з неї аж визирає, і тільки духовно засліплі не бачать її.

Ще є одна байка, на яку покликуються обо-

ронці культу хреста. В ній оповідається, що коли римський імператор Костянтин Великий намагався позбутися свого співправителя Максенція, щоб таким чином стати самодержавним володарем Римської імперії, то йому прийшлося воювати з Максенцієм. Не мавши абсолютної певності щодо висліду битви, він просив Бога, щоб Він допоміг йому. Благаючи Господа про якесь знамено, він нараз перед заходом сонця мав побачити на небі сяючого хреста, а над ним слова зірок: "Цим перемагай!"

Костянтин, роздумуючи над значенням цього видіння, заснув. У сні з'явився йому Христос із таким самим світлим знаменням і повелів йому зробити прапор з хресним знаменням, немовби з тим прапором він переможе свого співправителя. Костянтин послухався й дійсно переміг Максенція. Це сталося 312-го року, цебто раніш, ніж Олена мала знайти в Палестині хрести.

Чи Костянтин дійсно бачив ці знамення? Напевно ні! Наприклад, більшість істориків згадують про це, як про байку. Натомість його перемогу над Максенцієм вони приписують хоробрим християнським воякам, які надзвичайно зауважили воювали внаслідок прихильності Костянтина до християнства та страху й боязні, щоб по його поразці не вернулись часи жахливих переслідувань. То ж абсолютно неможливо, щоб Той, хто заборонив Своїм учням уважати себе за владик і вельмож та панувати над людьми (Мárка 10:42—45), нараз Сам мав помагати Костянтинові в воєнних походах. Христос не міг

Сам Собі перечити. Спаситель навчав любити ворогів, молитися за них і чинити їм добро (Мат. 5:43—48). Святе Письмо навчає, що війна віруючих дітей Божих не є проти крові й тіла, а проти зла (Еф. 6:10—18). А тому то й зброя їх не тілесна (ІІ Кор. 10:3—5). Як же ж Той самий Христос наперекір Своїй власній науці міг навчати Костянтина ненавидіти ворогів і допомагати йому вимордувати їх, грабувати їхнє майно й захопити їхню владу, — одним словом, повбивати й ограбити їх? Таких річей ніколи Спаситель не навчав і ніколи не міг брати участі в таких ділах. Війна, що несе за собою горе та слізози, знищення і смерть, — не може бути ділом любові. Змагання за владу, за користь, за панування не може бути ділом безкорисної любові та глибокої покори. А тому ясно, щоб бути самому володарем в імперії, нести смерть і загибель тисячам душ, — до цього всього може прямувати тільки горда, славолюбна і тілесна людина. Як же ж Христос міг бути спільником такої людини? А тому не підпадає найменшому сумніву, що Христос жодного знамення Костянтинові не давав. Це також видумка крилатої фантазії оборонців хресного знамення, які цілком не знали й не розуміли духа Христової науки (Луки 9:51—56).

Ось, на цих двох легендарних переказах базується ціла наука про «животворящий хрест Христів». Але розвиток цього культу продовжувався досить довго. Як ми вже згадували, заинтересовання хрестом повстало в IV ст. Відтоді культ хреста став поступово втискатися в релі-

гійне життя. Згідно зо здобутками християнського мистецтва IV-го та V-го віків, хрести початково робилися без розп'яття, бо хрест із розп'яттям тоді вважалося за зневагу Христа. Згодом, почали вміщувати на хрестах тільки символи Христа в формі квітів, пальмових листків, оливних вінків і т. ін. Тільки в VI ст. відважились вміщати на хресті ягня, як символа Христової жертви, що було заборонено Трулліанським собором наприкінці VII ст. В VIII ст., супроти попередньої заборони, ухвалено вміщати на хресті розп'яте тіло Христа, але прикрите оджею й без вияву на лиці симптомів страждань і смерти. Врешті, в IX ст. почали послідовно усувати одежду на розп'ятому, а обличчю надавати все більше й більше страждальний вигляд. І так в XII ст. цілком обнажили Христа та стали зображати Його обличчя, насکільки вміли, в реальному виді агонії й конання.

Треба підкреслити, що вся та еволюція розп'яття йшла в парі з упадком правдивої християнської релігійності. Варварство й кровожерчість середньовікових людей виявилось і в їх релігійному культі, а сучасність прийняла це насліддя без критики. І сьогодні люди, дивлячись на розп'яття, думають, що то воно й було, починаючи від самих апостолів. А тим часом, 300 літ християнство взагалі не робило й не шанувало жодних хрестів; 500 літ не відважувались вмістити на хресті Христа, бо вважали це за зневагу Христа; 100 літ Христа розпинали в одежі; майже 400 літ забрало, поки його поступово роздягли. Отже, малощо не 1000 літ пішло

на розвиток сьогоднішнього культу хреста. Але 750 літ пройшло вже з тих пір, як розп'яття осягнуло сьогоднішній вигляд. Це також порядний відтинок часу, а тому не дивно, що темний народ уявляє, що так воно було завжди. Дивуватись приходиться з освіченої частини людства, що вона також безкритично приймає цю середньовічну спадщину і не добачується в цьому зневаги Христа. Тож порівняли б Його хоч би й з своїми рідними борцями і героями, які мали нещастя власті в руки своїх ворогів і згинути, скажімо, на щибениці. Народи шанують пам'ять своїх героїв, будують ім пам'ятники, малюють картини, якими прикрашують свої доми. Однак, нікому до голови не приходить малювати на тих образах звисаючих з дерева трупів тих героїв, або будувати ім пам'ятники у формі щибениці, на якій вони були б повішенні, з вибалушеними очима, з запеклою кров'ю під носом і на вустах. Чи не було б це зневагою для тих борців? Чи не вибирає людськість найславніших моментів з життя своїх героїв і їх власнеувіковічною на образах і пам'ятниках? То чому ж для Христа зробили виняток і чому Його виставляють у цьому ганебному положенню?

Але розгляньмо цю справу в свіtlі слова Божого. В 4 Мойсея 21:5—9 оповідається, як з жидами трапилась прикра пригода в їх подорожі з Єгипту до обіцяної землі. За їхнє нарікання на Бога наслав Він на них ядовидих гадюк, що кусали людей і ті вмирали від тих укусів. Народ заголосив до Господа, та й Мойсей кріп-

ко благав Бога за народ і Бог змилосердився. Він повелів Мойсеєві зробити мідяного змія, повісити на високій тичці і кожен, кого вкусить змій, мав поглянути на розп'яття змія й зоставався живим. Так Мойсей і зробив, й багатьох спас від смерті; гадюки втратили свою смертоносну силу. Кожен жид тоді розумів, що спасаюча сила була не в тій мідяній гадюці, а в послуслі Божому повелінню. Розп'ятий змій показував тільки, що Бог простив гріх народу і що смерть їх знищена, розп'ята.

Пройшло багато літ. Жиди оставили собі ту мідяну гадюку на пам'ять, а з бігом часу зробили собі з неї божка й кадали їй. Це продовжувалось кілька сот літ, аж повстал в Юдеї цар Осія, про якого засвідчено, що він чинив праведне в очах Господніх. Цей Божий слуга, визначний реформатор, розбив і мідяного змія, й назвав його "Нехуштан", то значить: звичайна мідь (2 Цар. 18:1—4).

Можна уявити собі, як обурювались поклонники "Нехуштана", коли цар осмілювався називати їх святыню звичайною міддю, а потім взяти ту мідь та ще й знищити. Напевно також не менше обуряться на нас поклонники хресту, якщо ми порівняємо їх святыню з «Нехуштаном»? А, однак, це порівняння зробив Сам Спаситель, говорячи: "Як Мойсей підняв змія в пустині, так мусить піднесений бути й Син Людський, щоб кожен, хто вірує в Нього, мав життя вічне" (Івана 3:14—16). Аналогія ясна: розп'ятий змій був символом розп'яття Христа, а в Ньому роз-

п'ятого гріха, і з цим розп'яттям Христа повторилась та сама історія, що й з розп'яттям змія.

Христос взяв на Себе гріхи всього людства, а тому й Сам став гріхом (ІІ Кор. 5:21). Це нам трудно збегнути, але так є. Гріх усього людства ввійшов у тіло Христа і Бог, дивлячись на Нього, бачив один гріх і той гріх, який, як змій смертоносно кусав людей, був в тілі Христовому розп'ятий на хресті (І Пет. 2:24). Хто очами віри дивиться на розп'ятого за нього Христа і серцем розуміє, що в Христі розп'ятий наш гріх і наша смерть, той має прощення гріхів і спасіння від вічної смерті. Самозрозуміло, що вдячне серце такого прощеного віруючого не позволить йому й далі робити те саме, за що Спаситель його так тяжко помер, цебто грішити. Вдячність і любов до Спасителя відроджується серця грішників, що зрозуміли ціну жертви Христової за них. Та на жаль, більшість людей, повіривши в Христа, не зрозуміли сутності спасіння, і свою любов і пошану звернули не на Спасителя, що помер за них, а на знаряддя, котрим Його замордовано. З бігом часу християнство цілком відкинуло серцем Христа, відкинуло Його науку і спасіння. Сьогоднішнє християнство на кожному кроці зневажає Христа, висміює Його, про Євангелію й чути не хоче, в грісі купається і п'є його, як воду, але зате хрестів різних форм нарobili без лиця і кланяються перед ними, обціловують їх і кадять їм, не думаючи про те, що кадять вони "Нехуштуну", цебто звичайній міді, залізові та дереву. І дійсно сталося, як сказав поет:

“Хрестом Твоїм зацітькують сумління,
А іх серця, як ті хрести з каміння.
І щибениця в іх серцях є Богом,
А Ти стоїш, Ісусе, за порогом!”

Але хоч люди наробили тих «рабських шибениць без міри», то, однак, найбільшою святынею є для них хоч би маленька трісочка з того хреста, якого, ніби, цариця Олена знайшла, цебто того, власне, на якому був справді розп'ятий Сам Христос. Тим більше, що люди користолюбні і, замість того, щоб мати цілого “Нехуштана”, то вони порубали “хреста Христового” на дрібні кусочки і розпродали їх за грубі гроші по цілому світі. Під час хрестоносних походів на турків від 1096—1291 рік йшли в Европу з Палестини цілі транспорти тих реліквій, які зробились предметом дуже оживленної торгівлі. З бігом часу не було майже церкви, яка не хвалилась би, що має хоч маленьку трісочку тієї святині. Пізніше вирахували, що коли б зібрати всі частини з того, ніби, хреста Господнього зо всіх церков, то можна було б збудувати з них величезного корабля.

Бачачи таке компромітуюче з'явище, один чернець Павлін з Нолі (Італія) видумав, що ті тріски з хреста розмножувались чудовим способом так, як колись помножився хліб і риба в руках Ісуса. Але в такі чернечі байки вірити не приходиться, а приходиться ствердити факт, що люди в протязі віків обкаджували й обцилювали звичайне дерево, підсунене їм за грубі гроші якимсь ошуканцем-гандляром “святыми речами”.

Люди так призвичайлись до хрестів, що для багатьох перестала існувати різниця між хрестом а Христом. Певного разу проповідник запи-тає одну жінку, чи має вона Христа.

«А якже, — відповіла вона. — Я Його маю в дома на стіні аж в трьох місцях!»

Виявилось, що вона мала один голий хрест, цебто без розп'яття; один — з розп'яттям і один образ з Христом, але для тієї жінки голий хрест і образ Христа були все одно. Чи вона одна така на світі? Ні, майже всі сьогоднішні християни з великих деномінацій є скоріше християни. Вони мають скрізь хрести, але ніде не мають живого Христа. Вони шанують хрести, а на кожному кроці своєю поведінкою зневажають Христа. Їх Бог є хрест, а не Христос, а тому вони не християни, а християни.

Проф. В. Ф. Марцінковський в своїй книзі: “Записки віруючого” оповідає, що перебуваючи в в'язниці в Москві за проповідь Євангелії, він зустрів там одного “смертника”, в якого на грудях було витатуйовано велике розп'яття.

“Що це у вас таке?” — запитав професор.

«Не знаю . . . — була відповідь. — Був звичай такий. Інші робили, то й я зробив».

І ось, з виколотим на грудях розп'яттям, йде людина на смерть за вбивства, не маючи найменшого поняття про Розп'ятого.

Чи не є це образ більшості християн, які для того тільки християни, що такий звичай в

їх краю, що всі інші також це ім'я носять. На грудях у них маленький Христос розп'ятий на маленькому хрестику, а в серці у них великий сатана, який попихає їх від одного злочину до другого.

Цікаво, який то був би результат, коли б всім християнам послати анкету з одним тільки питанням: "Що ви знаєте про Христа?"

Напевно те знання виявилось би дуже маленьким і міленьким. Сьогоднішнє християнство майже нічого не знає про Розп'ятого, а тому з хрестиком на ший спокійно звершають найогидніші переступи.

Тепер звернімо увагу на вражіння, яке мусить робити хрест на Бога Отця. Читаючи Святе Писання, знаходимо думки, які викликає хрест. Він пригадує, що Спаситель мусів статися прокляттям за нас (Гал. 3:13), що Він мусів пролити за нас Свою кров (Кол. 1:20), що мусів терпіти муки і сором (Євр. 12:2). Таким чином хрест пригадує прокляття, муки, ганьбу і смерть Сина Божого. Чи може хтось уявити собі, що всі ті речі є приемні для Бога?

Оповідають, що на однім бенкеті трапилася така подія: Після кількох страв, кельнер приніс на стіл величезну спечену рибу. Вона лежала в сосі, як ніби збиралася плисти, а паща її була так широко відкрита, як ніби збиралася щось великое проковтнути. Нараз, одна пані, яка поширнула на ту рибу, пронизливо скрикнула й зомліла ...

Що ж сталося? Чи та пані злякалася печеної

риби? Ні, але вона їй щось жахливого нагадала. Було це під час гибелі пароплава Титаніка. Ця пані була в числі врятованих, зате її донька загинула. Дівчина також була вже в рятунковому човні, та по причині тісноти, випала з нього і раніш, ніж вспіli її витягнути, величезна акула, з жахливо відкритою пащею, швидко наближалась до неї. Мати, спостерігаючи це, скам'яніла від цього видовища. Ще момент, і нещаслива дівчина, з страшним криком, зникла в жахливій пащі акули; другий подібний крик почувся в човні, то був крик бідої зомліої матері.

З того часу та жінка не могла дивитись на відкриту пащу риби, яка пригадувала їй пащу акули, що прокотнула її доню.

О, так, ні одна мати не буде з приємністю носити на ший ту петлю, яка вдушила її дитину, і ні один батько не буде цілувати сокиру, що відрубала голову його синові. Жодне знаряддя, яким спричинено тяжкі муки і смерть нашим найдорожчим, не може бути нам міле. Ясно, що і Богові не може бути міле те знаряддя, яке спричинило важкі муки й ганебну смерть Його Синові.

Але оборонці культу хреста силкуються у доводнити, що власне та смерть Сина Божого освятила ганебне і страшне дерево, ту жахливушибницю. Але вони помилюються. Бо смерть Христа, та дивна жертва Божественної любові, була принесена для освячення живих душ, а не мертвого дерева. Притім, навіть те освячення душ не відбувається механічним способом, че-

рез звичайний фізичний дотик до Христа. Ні, вимагається щире покаяння, жива віра і свідоме устремлення душі до Бога. Нераз народ тиснув Христа, але сила Його не сходила на нього, а коли в тій тісноті пропхалась до Христа бідна хвора жінка і доторкнулась тільки до Його одягу, то зараз видужала; бо вона доторкнулась не тільки механічно тілом до тіла, але й душею, вірою у всемогутність Христа (Марка 5:25—34).

Отже, хоч Христос жертвував Себе за людей і то дотик людини без віри до Нього не освячував її, то яким же чином міг освятитись хрест тільки через механічний дотик до тіла Христового? Коли б такий звичайний дотик до тіла Христового освячував речі, то багато річей мусіло б бути святих. Навіть, коли взяти під увагу, що тільки знаряддя катувань Христа освятилися Його кров'ю і муками, то і тоді мусіли б бути святі всі мотузи, бо ж ними в'язали Христа; всі кий і нагаї, бо ними били Христа; всі молотки і цвяхи; ввесь терен і всі списи, а навіть губки і оцет. І справді, чому має бути святым тільки хрест, а не цвяхи, або не списи? То ж до хреста Спаситель тільки доторкався, а цвяхи були в Його тілі, а список навіть в серці. А тому було б цілком логічно й послідовно, коли б хтось повісив на ший замість хрестика, цвях, або маленького списка. Більше скажу, якщо через дотик і завдавання мук Христові могли освятитись мертві речі, що мучили Христа несвідомо, то мусіли також освятитись і всі Його кати, які свідомо і з певним почуттям торкались до Нього. Але механічний дотик до Христа не освя-

чував ні людей, ні річей, то ясно, що не освятив він і хреста. Навпаки, чим святіша і цінніша людина приймає мученичу смерть, тим огиднішими становляться її кати і їх знаряддя катування. По відношенню до людини народ це інстинктивно розуміє і, як було вже згадано, своїх загинулих героїв і оборонців шанує, але до знаряддя їхнього катування відноситься з відразою. Так само чинять правдиві поклонники Христа: вони свого Спасителя шанують і славлять від щирого серця, але до знаряддя, на якому Він мучився і помер, відносяться негативно.

Але оборонці культу хреста, знаючи, що оперта на легендах дуже слабе, стараються вишукати хоч якунебудь підставу в слові Божому. І ось, вони знаходять такі тексти: “А мені нехай буде, щоб я не хвалився, хіба тільки хрестом Господа нашого Ісуса Христа, що для мене розп'ятий ним світ, а я світові” (Гал. 6:14). Далі читаемо: “Слово про хреста для нас, що спасаємося, — сила Божа” (І Кор. 1:18).

Беручи ці тексти поверхово, виходить, що апостоли хвалилися хрестом і що він для них був силою Божою. Це є правда, тільки під словом «хрест» в даних текстах апостол розумів не те, що розуміють поклонники хреста. Бо, коли розуміти це так, як розуміють хрестопоклонники, то вийде велике непорозуміння. Бо ж як раз ті, що мають безліч хрестів, цілком не мають Божої сили, а володіє ними сила гріха. Сила їхніх грішних привичок і пристрастей. Вони не мають сили побороти найменшого гріха

в собі, не можуть залишити ні одної з своїх згубних привичок, або відмовитись від найменшої з своїх тілесних пожадливостей. Отже, ясно, що "сила Божа" не в дерев'яному хресті, а в якомусь іншому.

Також і світ для тих хрестопоклонників не є розп'ятий, ані вони для світу. Навпаки, вони живуть власне зі світом у великій згоді і дружбі, що є ворожнечею проти Бога (Як. 4:4). Вони абсолютно світські люди і з Христом та Його наукою не мають нічого спільногого. І іхні хрести і хрестики не перешкоджають їм жити по світському, цебто так само, як живуть усі народи в світі: жиди, магометани і всі погани.

Ясно, що апостоли під хрестом Господнім, в якому для них була "сила Божа" і яким для них був "світ розп'ятий і вони світові", не розуміли матер'яльного хреста. Такий хрест, як вже було доведено, був тільки як знаряддя жахливої кари, те саме, що шибениця, гільтотина й інші. Але під хрестом в ті часи, коли Спаситель був на землі, розуміли багато дечого. Наприклад, Христос свою науку про те, що кожен Його учень мусить «взяти свій хрест», зв'язує з поняттям зреќтися самого себе (Матвія 16:24). Апостол Павло це саме поняття називає розп'яттям свого тіла з пожадливостями та бажаннями (Гал. 5:24). Це ж зрозуміло, що людина сама себе буквально розп'ясти не може, але пожадливості свого тіла та його бажання — може. В цьому власне значенні розуміли апостоли і хрест Господній. Спаситель тому тільки був

розп'ятий, що Сам Себе віддав, цебто Сам Себе відрікся, прийнявши на Себе нашу вину й кару. Без цієї самовіддачі з Його сторони, ніяка людська сила не могла б розп'ясти Господа. Ось, тaka самовіддача чи самопожертва за інших і означає несіння хреста (Мар. 8:34—35).

Отже, Христос не тому ніс **Свого** хреста, що римські вояки змуслили Його, а тому, що Він погодився на це ще перед заложенням світу (І Петра 1:18—20). Також не тоді Христос почав його нести, як вложили його на Нього, а від самого Свого народження. І коли людина збагне серцем, що власне Христос ради її спасіння ніс отої Свій хрест, то те переконання стає дійсно "силою Божою" в серці такої людини. Тоді така людина стає готовою й сильною, щоб взяти й **свого**, значно меншого і легшого хреста ійти за Христом. Таким чином хреста несе не той, що носить хрестика на ший, а той, що відрікся себе і, покорившись цілком волі Божій, готовий іти й на смерть за Христа. Хрестика носити може й поганин, злодій, блудник, душогубець, а навіть і худобина. Але хреста, якого заповідав Христос нести, може нести тільки справжній учень Христа.

Взяти на себе хреста означає також відректися навіть найближчої родини (Лук. 14:25—27). В цих словах Христа є вживте слово "зненавидіти". Воно не означає ненависті в звичайному значенню; бо ненавидіти заборонено навіть ворогів, а не тільки рідню. Це означає, що ми мусимо зайняти навіть до найбільш любимих

таке саме становище, яке Бог займає до грішника. А Бог грішника любить (Рим. 5:8), але його гріхів не може любити; бо не може любити зло Той, Який нам радить ненавидіти його (Пс. 97:10). Отже, хоч і любить Господь грішника, та, однак, відвертає від нього Своє лице, як би гнівався. Чому? Гріхи це роблять (Іс. 59:1—3), бо гидується Бог гріхом (Пс. 5:6—7).

Таке саме відношення учнів Христа має бути до найближчих своїх. Нехай це буде рідна мати, чи люба дружина, але як вони роблять зло, учень Христа має їм докоряти, хоч би їм це й не подобалось. А коли б вони задумали ще й учнів Христа намовляти на зло, вони з обридженням мусять відкинути їхню намову. Самозрозуміло, що вони будуть уважати це за ненависть до себе з боку вірних, але це ненависть не до них, а до їхнього гріха.

Ось приклад такої християнської ненависті: В 202 році в місті Карthagені (Північна Африка) була замучена, поміж многими іншими, одна молода християнка, Перпетуя. Вона походила з аристократичного роду, тільки трохи більш як рік, була замужем, мала кількамісячне дитя й була гаряче люблена своїми близькими, а особливо батьком.

Вона навернулась до Христа й за це була арештована римською владою, під якою було тоді майже все північне побережжя Африки. Легко уявити собі, які жахливі умовини мусіли їй показатися в тодішній в'язниці в порівнянні

з батьківськими сальонами. Але все те було ніщо в порівнянні з її моральними мукаами, особливо коли відвідував її батько, та й ще коли приносив її маленького сина. Батько був невіруючий і не розумів серця доні, вважаючи твердість її віри за забобонну впертість. Він завзявлі переломити її переконання, прагнучи врятувати її від неминучої мученичої смерті. Він по черзі то лаяв доњку, то заклинав її, то благав з гіркими слізьми впокоритися волі проконсула. Він звичайно клав дитя на півзгнилу солому, а сам падав до ніг Перпетуї, цілавав її ноги і руки, коли вона намагалася підняти його і в самих зворушливих словах говорив їй:

“Доню моя, май співчуття до моого сивого волосся! Жалься над твоїм татом, якщо я гідний цієї назви? Не віддавай мене на глум людям. Відмовся від своєї гордої думки, якщо не хочеш згубити нас всіх. Змилосердься над твоїм маленьким сином, який не переживе твоєї смерті!”

Такими і подібними словами день-у-день благав батько свою доњу, щоб вона покинула віру в Христа, гірко ридаючи притім тоді, коли на соломі заходилося від плачу дитя.

Чи не освідомлений обсерватор, приглядаючись до подібної картини, не сказав би, що в тієї молодої жінки є в грудях камінь замість серця і що вона якщо не ненавидить свого батька і сина, то в кожнім разі є байдужна до них, коли її не зворушують їх плач і благання? Але то була тільки зовнішня видимість. Для неї

ті сцени були тяжкі від найтяжких катувань і гірші від самої смерти. Її серце обливалось кров'ю, але вона не могла його показати батькові; не могла переконати його, що не з впертості, а з вірності своєму Господеві, вона не може послухатись його, своєго батька. Вона безперечно кохала свого батька не менше, як він її, а також, як шляхетна мати, гаряче кохала своє дитятко, але над усе вона кохала Спасителя і Йому довіряла. Але батько-поганий не міг цих живих почувань збагнути.

Отже, хто так любить Бога, більше батька та матері й не йде на компроміс зі злом, яке від них походить, завжди буде виглядати, ніби він не любить і батьків. А тим часом, власне ця готовість ради Господа лишитись навіть найближчої родини і є найтяжчим хрестом, який приходиться нести, йучи за Христом. Такий хрест нести, це не хрестик на шию повісити. На це може бути здібний тільки той, хто збагнув ціну Христового хреста, цебто Його жертви. Бо власне такого хреста ніс і Спаситель. Він не тільки мусів відректись Самого Себе, але мусів залишити небо, престол Своєго Отця, а навіть лишитись на певен час і Самого Отця (Матвія 27:46).

У цьому великому ділі спасіння не тільки Син, але й Отець мусів нести Свій хрест. Бо ж Він мусів віддати в жертву Свого однородженого Сина (Ів. 3:16), а потім відвернутись від Нього, як від найобридливішого грішника (Матвія 27:46 = II Кор 5:21).

О, який це був тяжкий хрест для люблячого серця Отця Небесного! Яку незміrnу любов до людства Він показує! Хто це збагне, для таких є дійсно "сила Божа" в тому Господньому хресті.

Накінець, хрест — це є тяжкі терпіння і сором (Євр. 12:2—3). Вже було у доводнено, які власні муки і сором спричинює хрест. Але сьогодні на хрестах більше не розпинають, отже і сорому хреста не повинно бути. А однак, повеління Христа, брати свій хрест і слідувати за Ним, відноситься й до наших віків і, безперечно, що хрест і в наших віках мусить мати те саме значення, що й у часах Христа. Хрест не може бути сьогодні легший, ніж він був в перших днях християнства.

Отже, коли б під хрестом розуміти хрестика на шії, то яке він спричинює терпіння або сором? Ніякого, навпаки; ось вимальована, напівгола роспусниця, з папіросом у губах, гордо виставляє на голих грудях золотого хрестика: "Дивітесь, — ніби каже, — я також не поганка, я християнка!"

Який же сором вона переживає від того, що вона носить того хрестика? Але хто носить справжнього хреста, то скільки йому приходиться пережити висміювань, ганьби, брехень, наклепів і переслідувань! Сьогодні відношення світу до учнів Христа таке саме, як і за часів Христа.

Наприклад, Христа називали богозневажником (Мат. 9:3; 26:65), біснуватим (Ів. 8:48), не-

самовитим (Ів. 10:20; Мр. 3:21), порушником свят (Ів. 5:18), політичним ворохобником (Лук. 23:2), бунтарем (Лук. 23:5), грішником (Ів. 9:24) і злочинцем (Ів. 18:30). Науку ж Христову називали “назорейською ерессю” (Дії 24:5, 14). За все те на Христа злостились, ненавиділи Його, переслідували і вкінці таки замучили.

Так само поступали й з учнями Христа в перших і середніх віках, і так само поступають й сьогодні з тими, що вірують Богові по Євангелії. Правда, сьогодні в багатьох державах влада не дозволяє переслідувати когонебудь за релігійні переконання, а тому учнів Христа фізично не винищують. Але ви тільки прислухайтесь та пригляньятесь, що світ про них говорить, як він намагається болотом брехні і наклепів очорнити їх, підривати їх духовний авторитет. Як він, той світ злісно насміхається з учнів Христа, та з якою погордою й ненавистю показує на них пальцями, говорячи: “Онде прокляті штунди, еретики пішли!” І це згідне зі словами Христа (Мат. 5:10—12). Отже, ті, що готові понести наругу Христову, вони, значить, і носять **свого** хреста (Євр. 13:13). То ж почепити хрестика на шию і носити його, це не тяжко, це й дитина потрапить, але нести наругу Христову можуть тільки ті, що справді кохають Христа.

“Лукаве над усе в світі серце людини й ледаче”, каже Господь (Єрем. 17:9). І дійсно, люди вибрали собі найлегшу дорогу. Спаситель повелів: “Хай кожен візьме **своїого** хреста та й іде вслід за Мною” (Мат. 16:24) і люди легенько собі розв'язали цю проблему: наробили мале-

сеньких хрестиків, навішали собі на ший, навчились робити на собі знак хреста рукою, і все гаразд, “Ми, мовляв, маємо на собі хреста і носимо його; ми не є нехрести, еретики!” Словом, легко й вигідно. Одна тільки біда, що такі хрести не дають їх носіям “сили Божої”, ані вони не “розпинають для них світу, ні їх для світу”.

Однак, напрошується питання: якщо Христос не мав на меті фізичного хреста, а всі переживання за Христа, то навіщо Він вжив це слово “хрест” тоді, коли ним називали фізичний хрест?

Щоб це питання пояснити, то треба насамперед знайти джерело, звідки це поняття повстало. Отже, по римському закону осуждени на розп’яття мусили самі нести свої хрести на місце страчення. А тому, хто корився своїй долі, або вважав вирок на себе справедливим, той брав хреста і покірно ніс. Хто ж уважав при суд несправедливим, або не хотів покоритись своїй долі, той відмовлявся його нести. Таких змушували жахливими тортурами: нагаями, огнем, здиранням шкіри й іншими. Коли ж впертий сказанець готовий був краще вмерти на тортурах, ніж бути розп’ятым, тоді його силою затягали на місце екзекуції й таки все одно розпинали.

Отже, звідси й виникло це поняття “взяти хрест”, яке означало, покоритись своїй долі. Це, власне, мав на думці і Спаситель, що кожен Його наслідувач тільки тоді буде достойним Його учнем, коли візьме **своїого** хреста (Мат. 10:38). Той, хто відречеться самого себе, пожертвує со-

бою, якого навіть найближча його рідня не стримає своїм впливом від слідування за Господом, хто готовий все перетерпіти ради Господа і Євангелії, словом, хто готовий йти за Христом навіть на Голгофу, на хресну смерть, той дійсно взяв свій хрест і став достойним учнем Христа.

Коли б Христос сказав був учням взяти Його хреста, то й тоді це не означало б ношення хрестика. Але Христос не сказав взяти Його хреста, а **свого**. Кожен має **СВІЙ** особистий хрест, відповідний до його духовної сили. Христос мав **Свій** хрест, а Його учні також мали кожен **свого** власного хреста. Декотрі учні були розп'яті, то вони, крім свого духовного хреста, були змушені нести також свої дерев'яні хрести. Але не всі учні Христа були розп'яті і не всі навіть були замучені, однак всі вони несли **свої** хрести, цебто корились цілком Господній волі. Ось, апостол Іван помер звичайною смертю від старості, але це не зізначить, що він уже й хреста свого не мав. Усі християни, які пішли за Христом, не дивлячись на ніщо, мали свої хрести, інакше вони не могли б бути учнями Христа (Луки 14:27).

Коли взяти всю історію християнства, то на протязі віків, різні траплялося з дітьми Божими. Одні справді згинули на хрестах, але інші були знов повіщені на шибеницях; багатенно було спалено вогнем, але не мало також було заморожених холодом та заморених голодом; одні померли у в'язницях, другі — на засланні, на каторзі, в концетраційних таборах; багатьох

віддали на пожертва звірям, інші ж сконали на страшних тортурах; одні прожили свій вік у тяжкій нужді, другі знов мали велике багатство. Все це були різні хрести.

Хтось може здивовано запитати: “Якто, і багатство також є хрестом?” Безперечно, і то одним із найтяжчих; бо в ньому велика спокуса й небезпека для душі (Мар. 10:23). Легше перетерпіти навіть муки на хресті, ніж прожити в багатстві згідно з науковою Христом.

Таким чином ми переконалися, що не Христів хрест діти Божі мають нести, а кожен **свій** власний. Христів хрест був так неймовірно тяжкий, що тільки такий велітень духа, як Син Божий, міг його двигнути. Від створення людини й по сьогодні не було на світі такого силача, який зміг би хоч з місця зрушити хрест Христа. Був момент, що навіть Христос кривавим потом обливався під тим Своїм хрестом (Луки 22:24). Але це переконання показує нам, що, коли ми маємо носити свої власні хрести, а не Христового, то тим більше не можемо цього робити буквально, цебто носити знак того нашого хреста, тому, що не знаємо, як наш хрест закінчиться. А коли він уже закінчиться, то носити його вже запізно, бо нас тоді фізично вже не буде. Тим більше, що власне зі смертю здійметься з кожного і його хрест. Але, коли б ми навіть були такими пророками, що знали б, як наш хрест закінчиться, то й тоді рідко хто міг би надіти хрестика, як знак свого хреста. Більшість мусіла б почепити на себе в'язницю, концентра-

ційний табір, шибеницю, сокиру, рушницю, голод, холод, огонь, вигнання, непосильну працю, і так без кінця. Та, зрештою, не все й можна почепити на себе. Як, наприклад, почепити на себе огонь, голод, холод, вигнання, хвороби й т. д.?

Отже, абсолютно ясно, що про буквальне ношення **своєго** хреста не може бути й мови. Говорячи про те, що кожен мусить взяти свій хрест, щоб бути достойним учнем Христя, Господь мав на меті нашу готовість без нарікання йти за Ним, щоб з нами не сталося.

І ось, щоб мати силу нести ці **свої** хрести, ми мусимо дивитись на хрест Христів, бо в ньому "сила Божа". Ale ще раз нагадую, що не в фізичному хресті Христа є та "сила Божа", а в духовному. Дивлячись на велику самопосвяту Христа, на Його повний послух волі Отця, на Його готовість на все ради нашого спасіння і на Його славний кінець в переможному воскресінні з мертвих, діти Божі набирають сили, несучи свої хрести. Хто збегнув не кінець тільки Христового хреста на Голгофі, а й його початок у Вифлеємі, і всю його послідовність, той так покохає Христа, що й життя без Нього не знає. Для них цим Христовим хрестом світ розп'ятив і вони для світу, і вони вже не вважають себе, що вони живуть, а що Христос живе в них (Гал. 2:19—20).

II.

Тепер ще мусимо вияснити, що то є і звідки взялося хресне знамення, виконуване рукою. Римо-католики виконують його п'ятьма пальцями, православні — трьома, а старообрядці — двома; а був час, коли "хрестились", цебто робили на собі знак хреста одним пальцем.

В 1551 році, по приказу московського царя Івана Грізного, був скликаний собор російських єпархів, названий "Стоголовим". Свою назву він отримав від стоголової книги постанов, виданої собором.

На тому соборі російські єпархи, не зносячись із грецькими, нічого не справджаючи і не поправляючи, затвердили все те, що увійшло в російські церковні обряди. Поміж багатьма різноманітними, часто зовсім дрібничковими постановами, собор призначав правильним "дво-перстне" хресне знамення.

Але через 105 літ, а власне в 1656 році, під проводом відомого патріярха Никона, собор постановив, що не двома, а трьома пальцями належиться робити хресне знамення. Виявилось, однак, що знайшлося багато противників цієї нової форми хресного знамення, то Никон не загавався кинути на них анатему. I сьогодні пра-

вославні вважають розкольниками тих, хто тримається постанов православного ж собору. І православний народ широко переконаний, що іхнє практикування хресного знамення походить від апостолів, а тим часом воно походить від патріарха Никона, встановлене всього тільки 294 роки тому, рахуючи до часу написання цієї брошюри.

Отже, яке хресне знамення є правильне: п'ятьма пальцями, трьома чи двома? Ні одного з них не можна у доводнити на підставі святого Писання, в якому нема й згадки про щось подібного. А однак, початки цього культу є старіші, ніж початок культу хреста. Ще в початках II століття, вірючі робили рукою хресний знак, цілком не думаючи, що колись цей знак буде ознакою християн. А було це так: християнська релігія в Римській імперії була забороненою і жахливо переслідуваною. Християн вважали за ворогів людства й намагалися викоренити їх цілком. В таких умовах трудно було християнам, не знаючим себе особисто, порозумітися з собою, не зрадивши самого себе. Вони мусіли духовну працю вести підпільно, якнайдокладніше законспіровуючись. Для порозуміння вони мусіли видумати якісь умовні знаки чи гасла.

Найчастіше християни могли порозумітися за поміччю накресленої на землі риби. Це для того, що коли написати одну за другою перші літери зі слів: "Ісус Назорей Цар Юдейський", розуміється, в грецькій мові, то вийде слово: риба. Тому то, коли стрічались двох чи трьох

християн, а не зналися взаємно, з поведінки однак спостерігали, що вони не погани, тоді той, що хотів зазнайомитись, креслив, як би не хотів, рибу так, щоб інші могли побачити. Якщо вони були дійсно християни і знали це гасло, вони також креслили риби, приязно споглядаючи один на одного. Після такого порозуміння, знаючи вже один про одного, що вони християни, вони вже безпечно могли обмінюватися й словами. Цей знак був добрий на безпосередньо близьку відлеглість. Але буvalа потреба порозумітися й на дальшу відлеглість, для чого мусів бути інший знак.

Наприклад, помимо всіх переслідувань, християни знаходили можливість збиратися на спільну молитву і проповідь. Збиралися в лісах, в печерах, катакомбах, словом у таких місцях, де б їх вороги не могли знайти. Але бувало, що деякі злі люди висліджували рухи тих, яких підозрівали, що вони, християни, шпіонили їх. Вони навіть пробували прикладатися християнами і, вислідивши, коли ті йдуть на молитву й собі йшли поглядом за ними, бажаючи виглядіти і розіznати секретні місця і часи християнських зібрань, щоб потім їх видати. Щоб рятуватися від таких шпигунів, християни мусіли видумати якийсь знак, який могли б здалека розпізнати поставлені в відповідних місцях сторожі. Одним з таких знаків, найчастіше вживаних, було хресне знамення, виконуване кием, палицею чи рукою в повітрі. Ясно, що християни робили ці хресні знаки ні п'ятьма, ні трьома пальцями, бо це не був релігійний акт, а

знак обережності й робився він не для Бога, а для сторожа. А тому то, доходячи до певного умовленого місця, християнин мусів зробити виразний знак хреста перед собою в повітрі; притім, мав його зробити от так собі, як би й не навмисне, щоб вороги не зауважили, що є гасло, бо тоді й вони могли б його вжити. Хто цей пароль виконав, того сторож пропускав, але як хтось проходив мимо умовленого місця і хресного знака не зробив, сторож визнавав по цьому, що це йде чужа людина і швидко давав знати в зібрання, котре також швидко, але тихо розходилося потайними ходами.

За 200 літ переслідувань цей знак увійшов у привичку, так що багатьох християн робили хресний знак, підходячи до молитовного дому навіть по закінченні переслідувань, коли кесар Костянтин Великий зробив християнство державною релігією, рівноправною з поганською. Тоді, на одному з соборів, християнські провідники рішили цей знак дещо оформити й позоставити його на пам'ятку пережитого лихоліття. Оформили ж його так, що перед тим хрест роблено переважно палкою в повітрі, а відтоді стали його робити вилучно рукою і на собі. Пальці складали таким чином, що виходило дві грецькі літери: "І" і "Х", які означали "Ісус Христос". Та це була дуже трудна форма хресного знамення й рідко хто потрапив так скласти пальці, щоб ті букви вийшли. А тому, з біgom часу, різні групи християн по-різному упрощували складання пальців. У римо-католиків поступово склалась форма хреститись п'ятьма

пальцями на пам'ять п'яти ран Христа, доконаних на хресті; староправославні прийняли форму хресного знамення двома пальцями на знак двох природ Христа: Божої та людської і одним пальцем на знак, що Отець і Син є одної, накінець, нове православ'я прийняло форму хресного знамення з трьох пальців, зложених докупи в честь святої Трійці і двох пальців, пригнутих до долоні, в честь двох природ Христа.

Але, як то кажуть: "скоро байка говориться, та не скоро діло робиться". Так і тут, не зразу склались ці форми хресного знамення. Пройшло кілька сот літ, поки вони остаточно оформились. Притім, мусить знати оборонці хресного знамення, що воно довго не мало значення догмату, а тим самим, не було обов'язкове. Отже, хто не хотів би, міг і не хреститись. Навіть православна церква в Росії, остаточно приймаючи форму хресного знамення, виконуваного трьома пальцями, в 1656 році, не присвоїла йому ще й тоді значення догмату. А однак, тая ж церква й на тому самому соборі викляла тих, що обстоювали хресний знак, виконуваний двома пальцями. З цього видно, що хоч православна церква теоретично не вважала хресне знамення за догмат, боронила його і розповсюджувала як догмат. І сьогодні воно є виразом релігійності й ознакою християнства, а також складовою частиною молитов. Сьогодні такий православний чи католик то й помолитись не потрапить, не перехрестившись. І ці поклонники хресту вважають нехристами тих, що не хрестяться, хоч

би вони й вірили в Христа, любили Його від широкого серця і служили Йому з цілої душі. І, навпаки, нехай людина клене, краде, вбиває, чинить перелюб, пиячить і топче всі Божі заповіді, але хреститься рукою — її вважатимуть за правдивого християнина. Отже, вся духовість сьогоднішнього християнства криється не в серці, а в хресному знаменні; притім, не зміст відіграє ролю, а форма і то форма не євангельська.

Оборонці культу хреста приписують йому велику силу, просто магічну силу, мовляв: "якщо тебе лякає, перехрестись і лихе втече!" Багато байок видумано на цю тему, як то нечистий різними способами добирався до різних християн, але вони вчас успіли перехреститись, і нечистий мусів втікати. Бували, ніби, випадки, що сатана намагався притримати руку, зробити її втерплою чи одеревенілою, щоб тільки жертва його не могла перехреститись. Словом, хрестопоклонники твердять, що сатана боїться хреста, як огню, а самі ж не вірять у це і бояться вночі йти туди, де є найбільш хрестів, наприклад, на цвинтар, бо там, мовляв, лякає. Ніхто також з них не погодиться сам один переночувати в церкві, бо й там, ніби, лякає.

Таким чином, хрестопоклонники інстинктивно відчувають, що сатана не хреста боїться, якого вони мають, а живого воскреслого Христа, Якого вони не мають. Коли звернати увагу хрестопоклонникам на те, що сатану ж переміг Христос, а не хрест, то вони намагаються удоводнюю-

вати, що Христос переміг сатану хрестом, тому сатана боїться хреста. Але це дуже наївне пояснення, бо не є сатана такий безмежно глупий, щоб боявся зброї, а не вояка. Зрештою, Христос на хресті переміг не сатану, а зло, яке походило від сатани. Це була моральна перемога любові над злобою, добра над злом і життя над смертю. Сатана ж, як особа, далі продовжує своє прокляте діло й остаточно переможений він буде тоді, коли буде вкинений в озеро огнє. Але тоді він буде переможений не хрестом, символом страждань, терпіння і покори, а непереможною силою Христа, як Бога і Царя всесвіту.

Отже, ясно, що коли б зібрали всі хрести з цілого світу, а за ними поставити всіх хрестопоклонників, щоб вони день і ніч хрестились руками, вони не тільки не злякають і не відженуть сатану, а навпаки, він буде в той самий час сидіти в їх серцях і аж покачуватись зі сміху, що вони такі нерозумні. І він далі буде проявляти в них свою волю і навчати їх жити за звичаєм віку цього, виконуючи старанно пожадливості тіла й думок і бути дітми гніву, як і інші (Єф. 2:1—3). Бо ж не хто інший, як власне сатана і навчив людей, щоб вони честь належну Творцеві, віддавали створінню (Рим. 1:25). Та коли б вони кланялись хоч Божому створінню, а то кланяються власному, "припадають лицем перед ділом рук своїх" (Іс. 2:8, Мих. 5:13, Дії 19:26).

Бог, як у Старому, так і в Новому Заповіті, заборонив додавати чи віднімати щось від Йо-

го слова (V Мойс. 4:2, Об. 22:18—19). А тому то, коли нема в святому Писанні згадки про те, що треба робити на собі хресний знак рукою, то навіщо нам додавати до заповідей Божих свої вигадки? І чи цей факт, що в Новому Заповіті нема і натяку, з якого можна було б зробити висновок, що треба хреститись рукою, не переконує нас вистарчаюче, що християни апостольських часів, не знали цієї штуки, а були святі. Сьогодні ж християни хрестяться при кожній нагоді, а є беззаконниками. Божі заповіді божественно-досконалі і Господь не зичить Собі, щоб обмежені й нерозумні люди змінювали їх, як їм здумається. Тож, навіть шанування Бога на підставі переказів людських є надаремне й Богові не миле (Мар. 7:6—9, 13), то що вже говорити про шанування дерева чи заліза? Бог не вимагає служіння рук людських безпосередньо для Себе, в якій би формі воно не виявилося (Дії 17:24—25). Чи ми будуємо Богові храм — надаремно, бо Бог не мешкає в рукотворних храмах (Дії 7:45—50, 17:24), чи хрестилися рукою, чи інше щось робимо, Бог на це не звертає уваги (Іс. 1:15; 59:3). Наши руки мають бути корисні для близких наших, тоді вони приємні і для Бога. І то, коли ми приносимо навіть якусь жертву, цебто робимо добро, а одночасно безбожно живемо, то й добродійність наша є гидотою перед Богом (Пріп. 21:27). Яка приємність Богові, якщо людина хреститься правою, а лівою душить близнього, або бере чуже? Серця нашого жадає Господь, а не рук (І Сам. 16:7, Мат. 5:8). Коли наші серця будуть належати Богові, тоді й руки наші буд-

дуть служити Йому згідно з Його словом.

Оборонці культу хреста і хресного знамення охоче приточують у своє оправдання ще й такі слова з Нового Заповіту: “Багато хто поводиться, як вороги хреста Христового” (Філ. 3:18).

“Ось, бачите? — кажуть вони — “це ж ви, різні євангелики, відкидаєте хреста; ви ворогуєте проти нього; це ж ви і є ті вороги хреста Христового!”

Для людини, яка не розуміє хреста Христового, зводячи його тільки до фізичних страждань на Голгофі і не читаючи наступних слів, такий аргумент видається досить переконливим. Але було вже у доводнено, що під хрестом належиться розуміти не тільки дерево, на якому розп'яли Христа, а все Його життя, всю самовідданість, увесь послух Отцеві Небесному, всі страждання не тільки фізичні, але і то передусім — духовні. По друге, читаючи характеристику тих ворогів хреста Христового, переконуємося, що їх якраз найбільше серед хрестопоклонників. Ось їх опис:

“Шлунок — їх бог” (Філ. 3:19). Як то шлунок може бути богом? А так, що ті вороги хреста Христового власне йому служать (Рим. 16:18), вони всю працю своїх рук обертають у жертву тому своєму богові (Єкл. 6:7). Гляньте навколо, скрізь гулня та п'янство (Луки 21:34, Рим. 13:13, I Пет. 4:3). Чому? Хто це банкетує, гуляє та пиячить? Це друзі хреста Христо-

вого? Ні, і ще раз ні. Це вороги хреста Христового так своєму божеві-череву "догоджають. Всі шинки — це храми тих ворогів, де вони сходяться, щоб послужити своєму божеві.

Більшість з тих служителів череву не признаються в цьому і вдають, ніби, в них є ще й інший Бог, але є й такі, що відкрито визнають свою віру.

На одному бенкеті якось заговорили про Бога. Дехто говорив поважно, а дехто — жартівливо, аж нараз підвісся один лікар з досить солідним животом. Він, ніжно погладжуючи себе по животі, сказав: "По що всі ваші балачки? Ось, мій бог, якого я бачу і якому служу, й при тому дуже добре себе почиваю. Все ж інше — дурниці!"

Всі присутні замовкли, зніяковіли, а деякі навіть якби чогось злякалися. Всім було соромно... Лікар видав таємницю: голосно сказав про те, в що й інші вірили на практиці, але самі собі в цьому не признавались. Правда, Бог не дає з Себе наслітись і бідний лікар скоро згинув від свого такі бога. Він захворів на рака в шлункові.

Тепер, скажіть, хрестопоклонники, чи не з вашого середовища є найбільше тих служителів шлунка: бенкетників, п'яниць і гуляк? Отже, ви хрестячись і носячи хрестика на ший, в практиці служите шлункові, а тим самим ви й є ворогами хреста Христового. Бо Христос для того прийшов, для того пережив усі напасти і споку-

си в цім світі, для того перетерпів усі моральні й фізичні муки, щоб ви того не робили, що ви власне робите. Але для вас те, що Спаситель пережив, — ніщо; для вас важна в релігії тільки зовнішня форма, тільки те, що вам не перешкоджає служити шлункові, тому дійсному божеві хрестопоклонників.

Але читаємо далі: "а слава їх — в соромі" (Філ. 3:19). Вони той сором без упину роблять (Єф. 5:12), про нього явно розповідають (Іс. 3:9) і не соромляться (Єрем. 6:15). Та й чого вони мають соромитись, як власне цим вони хваляться. Так, люди злом хваляться: розпустою, п'янством, злодійством, біятиками й іншим. Вони вважають себе героями, що могли звести стільки то жінок, випити стільки то пляшок горілки нараз, таких то добре вибити, а то чи інше вкрасти й т. п. Вони думають, що це для них слава, бо ж їх слава власне в соромі, але перед Господом, Який перетерпів за них хрест, вони — бруд та неслава (ІІ Пет. 2:13).

Чи ж не хрестопоклонники належать і до цієї категорії людей? В яких релігійних хрестянських деномінаціях найбільше розпусти, біятик, злодійства, п'янства й інше, як не в тих, що найбільше мають діла з матер'яльними хрестами, не маючи зате найменшого поняття про хрест Христів.

Накінець, читаємо: "Вони думають тільки про земне" (Філ. 3:19), тоді, коли діти Божі, справжні друзі хреста Христового, думають про небесне (Кол. 3:1—4).

Але хрестопоклонники можуть запитати: “А ви звідки знаєте, про що ми думаємо: про земне, чи небесне?” А вже ж, дійсно трудно відповісти, про що хто думає. Але Спаситель сказав: “Чим серце наповнене, теє говорять уста” (Мат. 12:34). Отже, по розмовах пізнаємо, про що хто думає. Бо думка — то тиха розмова, а розмова — то голосна думка. Тож прислухайтесь, про що говорять ті, що хрестяться? Про свої заняття, про свої переживання і випадки, про політику, про війну, про забави і жіночі, і про все інше, тільки не про небесне, не про Боже. Заговори з ними про небесне, то вони зараз починають позіхати, робляться неспокійні і шукають нагоди, щоб відчипитися від вас і втекти від тієї чужої для них небесної розмови.

Апостол Павло був розп'ятий для земного (Гал. 6:14), а вони, ті хрестопоклонники, розп'яті для небесного. Вони через гріхи свої мертві є для Бога (Єф. 2:1), а тому все, що Боже, мертвє є для них і воно їх зовсім не цікавить. Вони говорять тільки про земне, а це доводить, що вони про те й думають, про що говорять.

Щоб було цілком ясно, то треба собі усвідомити ціль страждань Христових. Спаситель для того віддав себе в жертву, щоб відкупити нас від марного життя, переданого нам від батьків (І Пет. 1:18—20); щоб примирити нас з Богом (Кол. 1:19—20); щоб спасти нас від гріха (Мат. 1:21); щоб учинити нас святыми і непорочними (Кол. 1:21—28). Господь так дорого купив нас, щоб ми більше були не свої, а Божі,

а тому щоб славити Бога і в тілі своєму і в дусі (І Кор. 6:19—20).

Отже, в якій душі страждання Христові, цебто хрест Христів, досягає цієї цілі, той є друг хреста Христового, а в якій не досягає, той є ворогом того хреста. Бо ж не в хресті діло, а в Христі. Коли хто далі, будучи християнином, живе в марному житті, ворогує з Богом, робить гріх, не є святым і не славить Господа; а навпаки, старанно служить і догоджає своєму череву, славу свою знаходить в соромі і думає тільки про земне і тілесне, то нехай він обчіпляється хрестами з ніг до голови і нехай хреститься без перестанку з ранку до вечора, він все одно буде ворогом хреста Христового, бо він не цінить страждань Христових і продовжує розпинати Христа своїм життям (Євр. 6:6). Такі хрестопоклонники шанують свої власні хрестики, яких вони самі собі наростили, але Христового хреста вони не розуміють, не цінять, занедбують і заневажають. Мільйони тих, що хрестяться руками, з призірством сміються, коли їм оповідаєм про спасіння, доконане Христом на хресті. Що це означає, як не те, що для них слова про хреста — то дурощі? (І Кор. 1:18). Хрестопоклонники, то сторонники катів Христових. Вони милуються в іх катівських знаряддях, шанують те знаряддя, щоб таким чином задокументувати свою приналежність до християнства; а Христа, який купив їх Своєю смертю, спричиненою тим знаряддям, вони відкидають і серцем своїм і розумом. Христова наука для них — то байка, а все Його діло спасіння — для них безумство.

Вони цілком поважно вважають тих, що прагнуть служити Господу по Євангелії, дурнями, а навіть шкідниками. Шкідниками вони вважають віруючих за те, що вони проповідують любов до всіх, навіть до ворогів, а тим, ніби, ослаблюють націю. По їх думці, ворогів треба ненавидіти і нищити; але те саме про них думають і їхні вороги, такі ж хрестопоклонники, як і вони. Отже, хрестопоклонники взаймно прагнуть винущувати себе, а це власне і є найбільша ворожнеча проти хреста Христового. Бо ж Спаситель для того й дав Себе розп'ясти, щоб ворожнечу на хресті вбити і спокій між людьми вчинити (Єф. 2:14—17). Душа Христової науки — це любов до всіх людей; керуючись цією любов'ю, Він і на хрест пішов і в муках конання молився за своїх мучителів, щоб Бог їм простив їхній гріх (Луки 23:34). Ясно, що взаємоненависники, якими є хрестопоклонники, є тим самим і ворогами хреста Христового.

Отже, безперечно, що хваляться хрестом Христовим тільки ті, які дійсно спасені тим хрестом, вірніше Христом за посередництвом хреста, якого Спаситель носив від колиски аж до гробу, а який був Йому вже назначений ще перед створенням світу (Об. 13:8). Бо хрест Христів є дійсно сила Божа на спасення кожного, яка відроджує душі; але хрести зроблені руками, нічого не помагають, від гріхів своїх поклонників не спасають і взагалі не мають ніякої сили, хіба тільки ту, що ними часом можна розбити кому голову, як це зробив один священник. Він ходив, як казали на Волині, з кро-

пилом. Після відспівання крещаючуся... " він давав їх ціувати хреста. П'ятнадцять дівчина, яка була при цьому, лувати пояснивши, що вона від хреста і заліза ціувати не була, спалахнув, а що був вже добре під довго думаючи, тріснув таки тим дівчину по голові, аж кров поллялася, то сила в залізному хресті!

Отже, не шибеницю, не дерево чи залізо, зроблене на подобу того дерева, на якому закінчив Своє тілесне життя Христос, шануйте; не його обціловуйте і не перед ним кланяйтесь. То все мертві речі і вони вашої пошани не бачать. Мертвим речам віддають пошану тільки ідолопоклонники. Спасителю, Господу Ісусу Христу кланяйтесь, Йому служіть, Його любіть і Його шануйте, бо Він тільки на це заслуговує. Це буде найкращим доказом, що ви належно оцінюєте і тягар хреста Господнього, якого він проніс через цей світ, а то означатиме, що ви розумієте, як дорого ви обійшлись для Христа.

Уявіть собі, що на чолі вашої держави знаходитьсь король чи президент, який перед тим був в'язнем політичним і багато перетерпів знушення над собою. Чи тішив би його такий факт, що піддані його цікавляться й шанують ті кий, гуми й інші знаряддя, якими били та катували їхнього президента, а самого президента піддані і знати не хочуть?

Вони цілком прагнуть служити іншому. Атуація витворилась у сьоми, а навіть шкідні. Християни, шанують віруючих іх мук Христових, з повною любовю до всіх, що сягають до Самого Христа. Таке ослаблюють їх тішити Спасителя і Він не споглядати на працю своєї ненавидіти і їхніх (Іоанна 53:11).

і вони. Одеочне бажання, щоб люди збегнули від вину Христового хреста і перестали за-
бавлятися своїми власними видумками. Щоб вони перестали обоготовувати знаряддя тор-
тур, а поклонились божественному Мучени-
кові і віддали б своє серце Тому, Хто купив їх
Своєю смертю на хресті.

I. Барчук

J. PAKARKLIS
182, Rue de la Victoire
(St. GILLES) BRUXELLES
Belgique